

MASOFAVIY TA'LIM VA UNI TASHKIL ETISH ASOSLARI

Umarov Bekzod Azizovich

Farg'ona davlat universiteti o'qtuvchisi, ubaumarov@mail.ru

Hayotxon Ahmedova Baxromjon qizi

Farg'ona davlat universiteti talabasi,

axmedovahayotxon95@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14272181>

ARTICLE INFO

Received: 29 th November 2024

Accepted: 1st December 2024

Published: 4 th December 2024

KEYWORDS

Masofaviy ta'lim, O'qtuvchi, o'qtuvchi va muloqot, LMS, onlayn platformalar, vaqtni tejash, aloqa vositalari.

ABSTRACT

Ushbu maqolada Masofaviy ta'lim va uni tashkil etish asoslari haqida aytib o'tilgan. Masofaviy ta'lim jarayonlari haqida batafsil to'xtalib o'tilgan. Bundan tashqari masofaviy ta'lim va uni tashkil etish asoslari haqida xulosa bilan yakunlangan.

Kirish (Introduction)

Hozirgi ta'lim tizimida qulay ta'lim turi sifatida masofaviy ta'lim joriy etilmoqda. Masofaviy ta'lim - axborot olishning bir shakli bo'lib, unda kunduzgi va sirtqi ta'lim bilan bir qatorda axborot jarayonida ta'limning kompyuter va telekommunikatsiya texnologiyalari qo'llaniladi. Afzalliklarga asoslanib, an'anaviy va innovatsion usullar, vositalar va shakllar keng qo'llaniladi. **Masofaviy ta'lim** - bu istalgan joydan, istalgan vaqtda shaxsiy rejaga muvofiq o'rganish jarayoni. Masofaviy ta'limning asosiy maqsadi - tinglovchilar qayerda yashashidan qat'i nazar, dunyoning ixtiyoriy ta'lim muassasasida ta'lim olish imkoniyatini yaratish, ta'lim muassasalaridagi professor-o'qituvchilar salohiyatidan foydalangan holda ta'lim sifatini oshirish, doimiy ravishda ularning bilim olishini ta'minlash va ta'limning turli shakllarini bir-biriga yaqinlashtirish.

Masofaviy ta'lim, shuningdek, masofaviy o'qitish sifatida ham tanilgan, talabalarga masofadan turib, ko'pincha o'z uylarida o'qish imkonini beruvchi ta'lim usulidir. Bu jarayon bir necha muhim bosqichlardan iborat bo'lib, ularning har biri o'quvchilar va o'qituvchilar o'rtasida samarali ta'lim va muloqotni rivojlantirishga qaratilgan. Masofaviy ta'lim jarayonini quyidagilardan iborat:

1. Ro'yxatdan o'tish: Masofaviy ta'limning birinchi bosqichi ro'yxatga olishdir. Masofaviy ta'lim dasturida ishtirok etish istagida bo'lgan talabalar o'qishni istagan kurslarga ro'yxatdan o'tishlari kerak. Ro'yxatga olish tartib-qoidalari muassasa yoki dasturga qarab farq qilishi mumkin, lekin odatda ariza shaklini to'ldirish, shuningdek, akademik transkript yoki shaxsni tasdiqlovchi hujjat kabi kerakli hujjatlarni topshirishni talab qiladi.

2. O'quv materiallariga kirish: Ro'yxatdan o'tgandan so'ng, talabalar o'quv materiallaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladilar, ular orasida darsliklar, ma'ruza matnlari, multimedia taqdimotlari va onlayn resurslar bo'lishi mumkin. Ushbu materiallar ko'pincha raqamli ta'limni boshqarish tizimi (LMS) orqali taqdim etiladi yoki dastur formatiga qarab elektron pochta yoki pochta orqali tarqatiladi.

3. Dars mazmuni bilan shug'ullanish: Talabalar kurs mazmuni bilan o'z tezligida shug'ullanadi, o'qish materiallarini ko'rib chiqadi, o'quv videolarini tomosha qiladi va kurs dasturida ko'rsatilgan topshiriqlarni bajaradi. Masofaviy ta'lim jadvalni tuzishda moslashuvchanlikni taklif qiladi, bu talabalarga o'zlari uchun qulay bo'lgan vaqtda, kunduzi, kechqurun yoki dam olish kunlarida o'qish imkonini beradi.

4. O'qituvchilar bilan muloqot: Instruktorel bilan muloqot masofaviy ta'limning muhim jihati hisoblanadi. Talabalar o'z o'qituvchilariga elektron pochta, munozara forumlari yoki virtual ish soatlari orqali savollar berishlari, kurs materiallari bo'yicha tushuntirishlar olishlari yoki topshiriqlar bo'yicha fikr-mulohazalarini so'rashlari mumkin. O'qituvchilar, o'z navbatida, talabalarga o'qishlarida muvaffaqiyat qozonishlariga yordam berish uchun yo'l-yo'riq, yordam va akademik maslahat beradi.

5. Tengdoshlar bilan hamkorlik: Masofaviy ta'lim dasturlari talabalari geografik jihatdan tarqoq bo'lishi mumkin bo'lsa-da, tengdoshlar bilan hamkorlik qilish hali ham onlayn muhokama forumlari, guruh loyihalari va virtual o'quv guruhlari orqali mumkin. Ushbu hamkorlikdagi faoliyatlar hamjamiyatni rivojlantiradi va talabalarga bir-birining nuqtai nafari va tajribalarini o'rganishga imkon beradi.

6. Topshiriqlar va baholashlarni bajarish: Kurs davomida talabalar materialni tushunganliklarini ko'rsatish uchun topshiriqlar, viktorinalar, imtihonlar va boshqa baholashlarni bajaradilar. Topshiriqlar LMS yoki elektron pochta orqali elektron shaklda topshirilishi mumkin, imtihonlar esa onlayn monitoring vositalaridan foydalangan holda masofadan nazorat qilinishi yoki belgilangan test markazlarida rejalashtirilgan bo'lishi mumkin.

7. Fikr-mulohaza va baholashni qabul qilish: Topshiriqlarni topshirgandan yoki baholashni tugatgandan so'ng, talabalar o'qituvchilaridan fikr-mulohaza va baho oladilar. Fikr-mulohazalar konstruktiv tanqid va takomillashtirish bo'yicha takliflar bilan yozma izohlar, audioyozuvlar yoki videokonferensiyalar shaklida taqdim etilishi mumkin. Ushbu teskari aloqa davri talabalarining o'sishi va akademik rivojlanishi uchun zarurdir.

8. Taraqqiyotni kuzatish va hisobot berish: Masofaviy ta'lim dasturlari ko'pincha talabalarga ularning yutuqlarini kuzatish va ularning akademik faoliyatini nazorat qilish uchun vositalarni taqdim etadi. Talabalar LMS boshqaruv paneli yoki talaba portali orqali baholar, davomat yozuvlari va kursni tugatish holatini ko'rishlari mumkin. Bundan tashqari, o'qituvchilar o'quvchilarni kursdagi mavqei to'g'risida xabardor qilish uchun taraqqiyot hisobotlari yoki oraliq baholashlarni chiqarishlari mumkin.

9. Doimiy yordam va manbalar: Kurs davomida talabalar akademik muvaffaqiyatga erishish uchun doimiy yordam va resurslardan foydalanishlari mumkin. Bunga akademik maslahatlar, repetitorlik xizmatlari, kutubxona resurslari, texnik yordam va nogironlar uchun turar joy, talabalar to'siqlarni yengib o'tish va ta'lim maqsadlariga erishish uchun zarur yordamni olishlarini ta'minlash kiradi.

10. Kursni tugatish va sertifikatlash: Talabalar barcha kurs talabalarini bajargandan so'ng, ularga dastur siyosatiga muvofiq, bitiruv sertifikati, transkript yoki akademik ma'lumotnoma beriladi. Ushbu ma'lumotlar masofaviy ta'lim orqali olingan bilim va ko'nikmalarni tasdiqlaydi va keyingi ta'lim, martaba ko'tarilishi yoki shaxsiy boyitish uchun ishlatilishi mumkin.

Masofaviy ta'limni tashkil etish asoslari

Korrespondentlik ta'limi. Tyutorlar (Ta'lim beruvchi) va ta'lim oluvchilar orasidagi o'zaro faoliyat to'lig'icha pochta orqali yozishmalar vositasida o'tadi. Bu usuldan hozirgi kunda deyarli foydalanilmaydi, lekin imkoniyati cheklangan o'quvchilarni sog'lom o'quvchilar bilan birgalikda o'qishini tashkil etish maqsadida foydalanish maqsadga muvofiq.

Keysli o'qitish. Bu texnologiyada o'quv-metodik materiallar maxsus to'plam "keys" ko'rinishida ta'lim oluvchiga mustaqil o'rganish uchun beriladi va unga tyutor tomonidan vaqti-vaqti bilan maslahatlar berib, o'zlashtirilgan bilim, ko'nikma va malakalar belgilangan

jadval asosida nazorat qilib boriladi. Turiga qarab 1 oydan 6 oygacha bajaradigan keyslar bo'lishi mumkin.

Televizion o'qitish. Ta'lim jarayonini tashkil qilish uchun radiotranslyatsiya tarmoqlari va televideniening quvvatlari, imkoniyatlari va resurs potentsialidan foydalanish orqali masofadan o'qitish nazarda tutiladi. Tarmoqli o'qitish.

Tarmoqli texnologiya. Global tarmoq orqali ta'lim oluvchilarni o'quv-metodik materiallar bilan ta'minlash hamda turli xil interfaol aloqalar vositasida tyutor bilan ta'lim oluvchining o'zaro o'quv faoliyatini tashkil etish orqali amalga oshiriladi. Bu bugungi kunda istiqboli porloq va rivojlanib borayotgan masofaviy o'qitish texnologiyasi hisoblanadi.

Masofaviy ta'limni Web-konferensiyalar orqali tashkil qilish

Zoom dasturida. Zoom.uz sayti orqali xohlagan qurilmaga tegishli dasturni ko'chirib olish mumkin. Foydalanishning oson va oddiyligi, yoshidan qat'i nazar zamonaviy internet va axborot texnologiyalari imkoniyatlaridan samarali foydalanib barcha ta'lim ishtirokchilariga masofadan yordam berish imkonini ta'minlaydi. Vaqt chegarasi 40 minut tekin.

Google Meet dasturi. Foydalanish uchun gmail.com accaunt bo'ishi kerak. Vaqt chegarasi 40 minut tekin. Talabaga kirish siltamasini yuborish orqali konferensiyaga qo'shiladi.

<https://calls.mail.ru>. Mail. Group tarafidan yaratilgan. Qulay dastur. Vaqt chegarasi yo'q, tekin. Talabaga kirish siltamasini yuborish orqali konferensiyaga qo'shiladi.

Natija

Bugungi kunda texnologiyalar rivojlanayotganligi sababli masofaviy ta'lim tizimi ham rivojlanib bormoqda va qulay ta'lim sifatida qaralmoqda. Albatta, masofaviy ta'lim tizimini tushuntirish bir necha bosqichlardan iborat va ular yuqorida keltirib o'tilgan.

Xulosa

Shuni ham ta'kidlash kerakki, masofaviy ta'lim xarajatlari ko'pincha qulay va arzon, chunki ijara, kommunal xizmatlarni to'lash, darslarni tashkil etish va kitoblar, nafaqalar, ish kitoblari va boshqalar kabi o'quv materiallarini sotib olish xarajatlarni hisobga olishning hojati yo'q. Masofaviy ta'lim o'z malakasini doimiy ravishda oshirishga, ish va o'qishni uyg'unlashtirishga, turli xil ma'lumot manbalari bilan ishlashga yordam beradi. Bu ta'lim formatining kamchiliklari, albatta, afzalliklaridan ancha kam, ammo ba'zilar uchun ular deyarli engib bo'lmaydigan to'siqga aylanishi mumkin. Masofaviy ta'lim yuqori darajadagi o'z-o'zini tashkil etish va muntazam ravishda o'z-o'zini rag'batlantirishni talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Anderson, T. (2008). Theory and Practice of Online Education (2nd ed) ISBN 9781897425084
2. Anderson, T., & Dron, J. (2010). "Three generations of distance education pedagogy". The International Review of Research in Open and Distance Learning, 12(3), 80-97.
3. Bates, T. (2005). Technology, e-learning and distance education: RoutledgeFalmer.
4. Bender, Tisha. (2023) Discussion-based online teaching to enhance student learning: Theory, practice and assessment (Taylor & Francis).
5. Betts, Kristen, et al. (2021) "Historical review of distance and online education from 1700s to 2021 in the United States: Instructional design and pivotal pedagogy in higher education." Journal of Online Learning Research and Practice 8.1 (2021) pp 3-55 online.
6. Caruth, Gail D., and Donald L. Caruth. "The impact of distance education on higher education: A case study of the United States." Turkish Online Journal of Distance Education 14.4 (2013): 121-131. online
7. Clark, J. J. (1906). "The Correspondence School--Its Relation to Technical Education and Some of Its Results". Science. 24 (611): 327-34. Bibcode:1906Sci....24..327C. doi:10.1126/science.24.611.327. PMID 17772791.

8. Hampel, Robert L (2010). "The Business of Education: Home Study at Columbia University and the University of Wisconsin in the 1920s and 1930s". Teachers College Record. **112** (9): 2496–2517. doi:10.1177/016146811011200905. S2CID 141830291.
9. Holmberg, Börje. (1995). Theory and Practice of Distance Education (2nd ed) online
10. Jacob, J.U., Ensign M. (2020). Transactional Radio Instruction: Improving Educational Outcomes for Children in Conflict Zones, Palgrave Macmillan, Cham. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-32369-1>.

